

Лариса Семенець,
Житомирський державний університету імені Івана Франка,
м. Житомир,
Larisa.Semenets@ukr.net

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. У статті розкрито зміст педагогічної технології розвитку математичних здібностей, встановлено взаємозв'язок її складових та структурних компонентів професійно-педагогічної готовності до її впровадження.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, технологія навчання, професійно-педагогічна готовність.

Annotation. The article deals with the content of educational technology development of mathematical abilities, established the relationship of its components and structural components of vocational and educational readiness for its implementation.

Keywords: technology, educational technology, technology training, vocational and educational readiness.

Сучасне соціальне замовлення висуває принципово нові вимоги до педагогічних кадрів, адже сприяти формуванню креативної особистості може тільки вчитель, який сам є творчою особистістю. Сьогодення ставить високі вимоги до майбутніх учителів, а тому підвищення якості професійної підготовки студентів, зокрема формування їх творчої активності, має бути пріоритетною проблемою вузівської освіти [1, с. 5].

Якість професійної підготовки педагогів забезпечується широким спектром засобів: оновлення змісту навчального процесу відповідно до останніх досягнень науки і практики. Підвищення науково-педагогічної кваліфікації вчителів, залученням їх до активної участі в науково-дослідній

роботі тощо. Таким чином, важливим завданням вищої педагогічної освіти в Україні є підвищення професійної готовності педагогічних працівників.

Мало вивченою залишається проблема формування професійної готовності майбутніх учителів математики до розвитку математичних здібностей у старшокласників. Вона передбачає розв'язання ряду завдань як на теоретичному, так і методологічному рівнях дослідження.

Метою статті є: розкрити зміст педагогічної технології розвитку математичних здібностей, встановити взаємозв'язок її складових та структурних компонентів професійно-педагогічної готовності до її впровадження.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється належна увага професійній підготовці майбутнього вчителя, зокрема змісту педагогічної освіти (А. М. Алексюк, О. А. Дубасенюк, С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн та інші); вдосконаленню технологій навчання майбутніх учителів (В. П. Безпалько, О. Г. Мороз, О. М. Пехота, О. Я. Савченко, В. В. Серіков та інші); проблемам дослідження педагогічної творчості й особливостям підготовки до неї майбутніх учителів (В. І. Андреев, Ю. К. Бабанський, В. А. Кан-Калик, Н. В. Кічук, Л. М. Лузіна, С. О. Сисоєва та інші).

З огляду на проведений аналіз психолого-педагогічних праць, пов'язаних із розвитком здібностей, нами виділені змістові характеристики математичних здібностей як особистісного феномену [2; 3].

У рамках загальної проблеми виділено дидактичні вимоги, що забезпечують реалізацію розвивальної функції навчання математики [4]. Встановлені особливості дидактичної системи розвитку математичних здібностей у старшокласників реалізуються в розвивальній педагогічній технології. Саме технологічне забезпечення розвитку математичних здібностей виступає важливою складовою дидактичної готовності, представленої на функціональному рівні професійної готовності майбутніх учителів. При цьому, як у розробленні технології розвитку, так і в процесі

її реалізації, ми дотримуємося думки про необхідність застосування аналітико-синтетичного методу, його підвиду структурного аналізу, пов'язаного з розвитком навчального і наукового пізнання від абстрактного до конкретного.

Поняття „технологія” в системі освіти постійно змінюється і набуває все нових рис і деталей. На сучасному етапі переважає підхід, коли „технологія” визначається як „спеціально організована галузь знань про засоби і процедури оптимізації освіти людини” [5, с. 11].

Зміст поняття педагогічної технології розкрито в роботах В. П. Безпалько, Б. Т. Лихачова, М. В. Кларіна та інших. На думку дослідників педагогічною технологією називається:

- проект певної педагогічної системи, яка реалізується на практиці [6, с. 5];
- сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і komponування форм, методів, способів, прийомів навчання [7];
- системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей [8].

Вітчизняний методист-математик З. І. Слєпкань вважає, що педагогічна технологія – галузь знання, яка охоплює методи, організаційні форми, засоби навчання і теорію їхнього використання для досягнення мети навчання, виховання і розвитку особистості [9, с. 14].

Ми поділяємо думку, що в усіх визначеннях педагогічної технології загальним є її спрямування на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання [10].

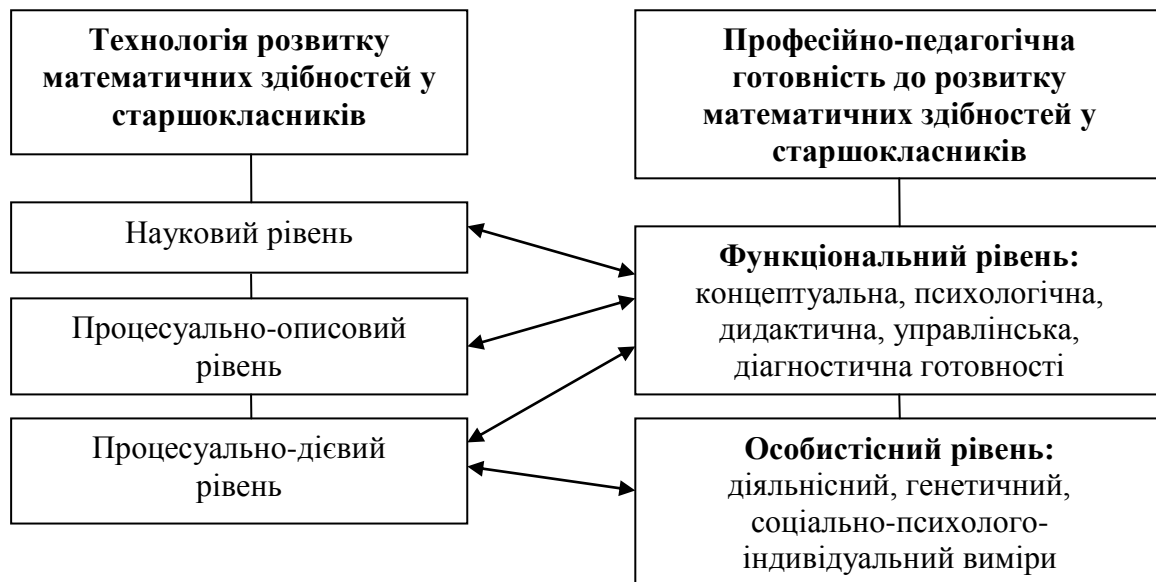
Технологія навчання відображає спосіб засвоєння навчального матеріалу в межах певного предмета, теми, питання. Тому це поняття близьке, але не тотожне до педагогічної технології. Технології навчання, як правило, варіативні й подібні до предметних методик [9, с. 14].

У науково-педагогічній і навчально-методичній літературі усталеною є думка про те, що педагогічні технології розвиваються у вигляді дидактичних систем, тобто видів навчання, які не зникають у минуле безслідно, а підживлюючись новими ідеями, трансформуються в прогресивні й довго зберігають материнські корені [11]. *Тому технологія розвитку математичних здібностей у старшокласників представляється як дидактична система, що розробляється на основі визначеної структури математичних здібностей, ураховує особливості особистісного розвитку учнів старших класів, а також забезпечує їх цілісну навчально-математичну діяльність.*

Квінтесенцією такої технології є актуалізація основних структурних компонентів математичних здібностей (системотвірного, кодувально-формалізованого, когнітивно-узагальнювального, мнемічно-узагальнювального) з метою створення зон найближчого математичного розвитку старшокласників у процесі постановки та розв'язування задач чотирівневої задачної системи розвивальної математичної освіти, організації навчання математики у формі повноцінної навчально-математичної діяльності. У зв'язку з цим, етапність навчання, як одна з ознак технологічності, має відповідати змісту і структурі цієї діяльності: потребово-мотиваційний, проектувальний, конструктивний, реалізаційний, рефлексивний етапи. Тому центральне завдання вчителя полягає в створенні умов для формування навчально-математичної діяльності старшокласників та забезпечення розвитку їх як суб'єктів цієї діяльності.

Педагогічні технології вивчаються на трьох теоретичних рівнях: *науковому* (розробка цілей, змісту, методів і засобів навчання, проектування педагогічної системи); *процесуально-описовому* (алгоритмізація процесу навчання, визначення цілей, змісту, методів і засобів досягнення результатів); *процесуально-дієвим* (покрокове втілення технології за допомогою особистісних, інструментальних та

методологічних засобів) [12]. Вважаємо, що науковий і процесуально-описовий рівні педагогічної технології розвитку математичних здібностей у старшокласників визначаються функціональним рівнем професійно-педагогічної готовності, тоді як процесуально-дієвий рівень технології обумовлюється і функціональною, і особистісною готовністю (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок складових технології розвитку математичних здібностей та структурних компонентів професійно-педагогічної готовності до її впровадження

Установлені структурні зв'язки підтверджують думку про складну взаємозалежність теорії, методики і технології навчання. З огляду на проблему дослідження вважаємо, що теорія навчання, з одного боку, з'ясовує закономірності навчального процесу, змісту та структури дидактичної системи, націленої на розвиток математичних здібностей у старшокласників. А з іншого – обґрунтовує закономірності підготовки майбутніх учителів, що забезпечує формування професійної готовності до розвитку математичних здібностей у старшокласників.

Методика навчання, на наш погляд, розв'язує такі два головні завдання:

1) втілює обґрунтовану теорію в процесі вивчення математики та проведення позакласної роботи в старшій школі;

2) реалізовує теорію розвивального навчання майбутніх учителів у процесі вивчення елементарної математики, проведення спеціального курсу „Формування професійно-педагогічної готовності до розвитку математичних здібностей учнів старшої школи”, проходження студентами педагогічної практики та підготовки ними курсових і дипломних робіт.

Технологія навчання, по-перше, виявляє умови та визначає етапність упровадження дидактичної системи розвитку математичних здібностей у старшокласників, а по-друге, забезпечує способи реалізації дидактичної системи професійної підготовки майбутніх учителів до розвитку математичних здібностей учнів старшої школи.

З огляду на тлумачення математичних здібностей як складних особистісних утворень, вважаємо, що їх розвиток має здійснюватися в процесі реалізації технологій розвивального, проблемного та особистісно орієнтованого навчання.

Перспективою наших подальших досліджень є з'ясування особливостей технології розвитку математичних здібностей старшокласників у процесі оволодіння теоретичним матеріалом: формування математичних понять і вивчення теорем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті: Проект // педагогічна газета. - № 7. - 2001. – С. 4-6.

2. Крутецкий В. А. Психология математических способностей школьников. – М.: Просвещение, 1968. – 432 с.

3. Семенець Л. М. Проблеми формування математичних здібностей у контексті діяльнісного підходу // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. - Випуск 127. – Черкаси, 2008. – С. 135-139.

4. Семенець Л. М. Розвиток математичних здібностей у старшокласників як сучасна дидактична проблема / Л. М. Семенець

// Підготовка майбутнього педагога в умовах реформування сучасної вищої освіти: проблеми, теорія і практика: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. - Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. - 2011. – С. 123-124.

5. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник / А. С Нісімчук, О. С Падалка, О. Т. Шпак. – К.: Видавничий центр „Просвіта”, 2000. – 368 с.

6. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 191 с.

7. Лихачёв Б. Т. Педагогика / Б. Т. Лихачёв – М.: Юрайт-М, 2001. – 166 с.

8. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 80 с.

9. Слєпкань З. І. Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 240 с.

10. Пєхота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / О. М. Пєхота та ін. – К.: В-во А.С.К., 2003. – 240 с.

11. Подласый И. П. Педагогика Общие основы процесса обучения / Иван Павлович Подласый. – М.: Педагогика, 1999. – 317с.

12. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т 1 / Г. К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816с.